

“TASDIQLAYMAN”

**“IXTISOSLASHGAN MALAKA
OSHIRISH MUASSASASI” MChJ**

Direktori

I. Iminov

“26” noyabr 2025 yil

**“IXTISOSLASHGAN MALAKA
OSHIRISH MUASSASASI” MCHJ**

O‘quv kursi va xizmati bo‘yicha;

“Urologiyada operatsion xona hamshirasi”

Malaka oshirish kurslari

O‘quv dasturi

Tuzuvchi:

Kimsanova Irodabonu Zafarjon qizi

KIRISH

Urologiyada operatsion xona hamshirasi

1-MODUL: Urologik operatsiyalar bo'yicha umumiy tushunchalar (8 soat)

- Urologiya bo'yicha amaliyotlar turlari: endoskopik, ochiq, laparoskopik
 - Operatsion xonadagi hamshiraning funksiyalari
 - Tibbiy jamoaning tuzilishi va rollari
 - Bemorni operatsiyaga tayyorlashning umumiy prinsiplari
-

☒ **2-MODUL: Asboblar va texnika – urologiyada maxsus jihozlar (10 soat)**

- Tsistoskop, resektoskop, nefroskop, ureterskop bilan ishlash
 - Sterilizatsiya va dezinfektsiyalash tartibi
 - Laparoskopik vositalar: trocar, kamera, klip-applikator
 - Asboblar ro'yxatini yuritish va operatsiyadan oldin tekshirish
-

☒ **3-MODUL: Operatsion gigiyena va aseptika qoidalari (8 soat)**

- Steril zona, steril qadoqlar bilan ishlash
 - Shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish: operatsion kiyim, qo'lqop, niqob
 - Operatsion xonaning tozalik darajasi, sirtlarni qayta ishlash
 - Instrumental sterilizatsiya protokollari (avtoklav, kimyoviy usul)
-

☒ **4-MODUL: Urologik amaliyotlarda bevosita ishtirok (14 soat)**

- Operatsiya oldi vazifalar: bemorni joylashtirish, kateter qo'yish, maydonni tayyorlash
 - Operatsiya davomida: asbob uzatish, qon ketishini nazorat qilishda yordam
 - Jarrohlik zaxira materiallari bilan ishlash (iplar, drenaj, tamponlar)
 - Urologik shoshilinch amaliyotlar: buyrak kolikasi, siydik yo'llari shikastlanishi
-

☒ **5-MODUL: Operatsiyadan keyingi parvarish va kuzatuv (10 soat)**

- Bemorni operatsiyadan uyg'onishida kuzatish

- Siydik ajralishini nazorat qilish, kateterlarni parvarish qilish
 - Antiseptik muolajalar, gigiyena va psixologik yondashuv
 - Asoratlar belgilari (qon ketish, isitma, siydik yo‘llari infektsiyasi)
-

6-MODUL: Tibbiy hujjatlar va favqulodda holatlar (10 soat)

- Operatsion protsedura kartasi, sterilizatsiya jurnali, dori rozilik varaqasi
- “Operatsion varaqa” to‘ldirish amaliyoti
- Favqulodda vaziyatlarda hamshiraning harakati: asfiksiya, yurak to‘xtashi, shok
- Jamoada ishlash va tezkor axborot almashinuvi tamoyillari

1-MODUL: Urologik operatsiyalar bo‘yicha umumiy tushunchalar

Davomiyligi: 8 akademik soat

Modul turi: Nazariy + ko‘rgazmali amaliy mashg‘ulotlar

Modulning maqsadi:

Ushbu modul tinglovchilarda urologik operatsiyalarning asosiy turlari, ularning texnologik xususiyatlari, operatsion xonadagi hamshiralik roli va vazifalari haqida asosiy bilim va tasavvurlarni shakllantirishga qaratilgan.

Modul mazmuni:

Urologik operatsiyalar siydik chiqarish tizimi (buyraklar, pufak, prostata, uretra) bilan bog‘liq bo‘lgan jarrohlik amaliyotlarini o‘z ichiga oladi. Operatsion hamshira bu jarayonda bemorning xavfsizligini ta‘minlovchi, asbob-uskunalarni tayyorlovchi va operatsiya davomida jarrohlik guruhining ajralmas qismi hisoblanadi.

Modul quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

1. Urologik amaliyotlarning tasnifi va o‘ziga xosliklari:

- **Endoskopik operatsiyalar:** tsistoskopiya, TURP (transuretral prostata rezeksiyasi), ureterskopiya
- **Ochiq urologik operatsiyalar:** nefrektomiya, sistektomiya, orxiektomiya

- **Laparoskopik operatsiyalar:** buyrak va pufakdagi yengil travmatik aralashuvlar
 - Har bir turdagi amaliyotda qo‘llaniladigan asbob-uskunalar va ularning steril holatga keltirilishi
-

2. Operatsion xonadagi hamshiraning funksiyalari:

- Operatsiyadan oldin bemorni tayyorlash: safarbar qilish, kateter qo‘yish, qabul xonasidan olib kirish
 - Asboblarni, steril choyshablar, o‘ramlar, igna-iplar va boshqa jarrohlik materiallarini tayyorlash
 - Operatsiya vaqtida jarrohga kerakli asbobni o‘z vaqtida va to‘g‘ri uzatish
 - Bemorning holatini monitoring qilishda yordam (qon bosimi, puls, siyish)
-

3. Tibbiy jamoa tarkibi va o‘zaro muvofiqlik:

- Operatsion jamoa: urolog, operatsion hamshira, anesteziolog hamshira, operablock navbatchisi
 - Har bir a‘zonning vazifasi, axborot almashinuvi va koordinatsiyasi
 - Favqulodda vaziyatlarda aniq, tez va aniq harakat qilish tartibi
-

4. Operatsiyaga tayyorgarlikning bosqichlari:

- Bemorning tibbiy hujjatlari va rozilik varaqasini tekshirish
 - Tana sohasining gigiyenik tozaligi, kateterlashtirish, behushlantirishga tayyorgarlik
 - Operatsion stol, asboblarni paneli va steril zona tashkil etilishi
-

5. Asosiy xavfsizlik tamoyillari:

- “To‘g‘ri bemor – to‘g‘ri operatsiya – to‘g‘ri soha” prinsipiga qat’iy amal qilish
 - Operatsiya maydonida infeksiya xavfini kamaytirish choralari
 - Bemorga bevosita tegishli barcha harakatlar (qimirlatish, joylashtirish)da hamshiraning roli
-

Amaliy mashg‘ulot yo‘nalishlari (ko‘rgazmali):

- Operatsion stoldagi bemor holatini to‘g‘ri joylashtirish
 - Asboblarni panelini to‘g‘ri tartibda joylashtirish (urologik TURP asboblari bilan)
 - Simulyatsion holatda operatsiya boshlanishidan oldin tayyorgarlik ssenariysi
-

Modul yakuniy natijalari:

Modulni o‘zlashtirgan tinglovchi:

- Urologik operatsiyalarning asosiy turlari va ularning asosiy bosqichlarini tushunadi
- Operatsion xonadagi o‘z o‘rnini, majburiyatlarini aniq biladi
- Operatsiyaga tayyorgarlikni texnik va tashkiliy jihatdan amalga oshira oladi
- Jamoaviy muvofiqlikda ishlash, axborot almashish va xavfsizlikni ta‘minlash ko‘nikmalarini egallaydi

2-MODUL: Asboblarni va texnika – urologiyada maxsus jihozlar

Davomiyligi: 10 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy-ko‘rgazmali mashg‘ulotlar

Modulning maqsadi:

Ushbu modul urologik operatsiyalarda ishlatiladigan asbob-uskunalarini to‘g‘ri tanish, steril holda tayyorlash, ulardan foydalanish qoidalari va ularni operatsion sharoitda navbat bilan taqdim etish bo‘yicha zarur nazariy va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga qaratilgan.

Modul mazmuni:

Urologik operatsiyalar — yuqori darajada aniqlik, ehtiyotkorlik va steril muhitda ishlashni talab qiluvchi jarayonlardir. Operatsion hamshira bu yerda maxsus urologik vositalar bilan ishlash, ularni tayyorlash, sanash, uzatish va postoperatsion tozalash uchun mas‘ul bo‘ladi. Asboblarni bilan ishlashdagi aniqlik bemor xavfsizligi va operatsiyaning muvaffaqiyatli o‘tishini belgilaydi.

1. Urologik operatsiyalarda ishlatiladigan asboblarni tasnifi:

- **Endoskopik asboblari:**
 - **Tsistoskop** – pufakni vizual ko‘rish uchun
 - **Ureteroskop** – siydik yo‘llarini ko‘rish, toshni olish
 - **Resektoskop** – prostata yoki o‘simtalarni kesib olish uchun
 - **Akkumulyatorli va lazerli qurilmalar** (masalan, holmium lazerli litotripsiya vositalari)
 - **To‘liq asbob to‘plamlari:** TUR to‘plami, laparoskopik set, nefrostomiya seti
-

2. Asboblarni tayyorlash va sterilizatsiya qilish:

- Operatsiyaga tayyorgarlik vaqtida asboblarni sanab olish, ishlash holatini tekshirish
 - Avtoklavda sterilizatsiya qilish muddati va harorati (121°C – 134°C oralig‘ida)
 - Yopiq steril paketlarda saqlash va ularni yaroqlilik muddatiga qarab almashtirish
 - Videoendoskoplar va optikalar uchun alohida kimyoviy dezinfektsiya qoidalari
-

3. Asboblari bilan ishlash tartibi va uzatish texnikasi:

- “Toza–iflos” tamoyiliga qat’iy rioya qilish
 - Asbobni steril usulda to‘g‘ri uzatish, nomi bilan chaqirilganda o‘z vaqtida berish
 - Issiq yoki o‘tkir asboblarni ogohlantirib uzatish
 - Yordamchi hamshiraga uzatilgan ishlatilgan asboblari qayd etilishi
-

4. Laparoskopik urologik jihozlari bilan ishlash:

- **Trokar, kamera, insufflator, klip-applikator, ligashur**
 - Laparoskopik monitor, yorug‘lik manbai va gaz regulyatorlarini tekshirish
 - Kiritish portlari, optik naycha va qo‘llanma asboblarning tozaligi va optik aniqligi
 - Bemor qorin bo‘shlig‘iga gaz yuborishda xavfsizlik choralari
-

5. Asboblari bo‘yicha hujjatlash va nazorat:

- Operatsiyadan oldin va keyin **asboblarni ro'yxatini to'ldirish**
 - Yo'qolgan yoki ishlamay qolgan vositalar haqida shifokorga hisobot berish
 - Har bir operatsiyadan so'ng maxsus **sterilizatsiya jurnaliga** qayd kiritish
 - Favqulodda asbob yetishmovchiligiga tayyor zaxirani yuritish
-

Amaliy mashg'ulotlar:

- TURP (Transuretral Prostata Rezeksiyasi) to'plami bilan ishlash bo'yicha ko'rgazma
 - Tsistoskop va ureterskopni steril holatda yig'ish, tekshirish va operatsiyaga tayyorlash
 - Asbobni steril joydan olish va uzatish texnikasi
 - Sterilizatsiyaga topshirilgan va olingan asboblarni ro'yxatini to'ldirish
-

Modul yakuniy natijalari:

Ushbu modul yakunida tinglovchi quyidagilarga ega bo'ladi:

- Urologik operatsiyalarda ishlatiladigan barcha asosiy asbob-uskunalar nomi, vazifasi va tuzilmasini biladi
- Har bir asbobni to'g'ri tayyorlash, saqlash va uzatish texnikasini egallaydi
- Laparoskopik va endoskopik asboblarni ishlatish qoidalariga rioya qiladi
- Har bir operatsiyaga individual asbob ro'yxatini tuza oladi va hujjatlashtira oladi

3-MODUL: Operatsion gigiyena va aseptika qoidalar

Davomiyligi: 8 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy mashg'ulotlar

Modulning maqsadi:

Ushbu modul operatsion hamshiralarni jarrohlik muhitida qat'iy aseptika va antiseptika qoidalariga rioya qilish, infektsiyaning oldini olish, sterillikni saqlash, shaxsiy gigiyena va operatsion xavfsizlik tamoyillari bilan tanishtirishga yo'naltirilgan.

Modul mazmuni:

Operatsion muhit — yuqori infeksiyon xavfga ega zona hisoblanadi. Ayniqsa, urologiyada siydik yo‘llari orqali bajariladigan operatsiyalar (masalan, tsistoskopiya, TURP) nosokomial infeksiyalar rivojlanish xavfi yuqori bo‘lgan tibbiy amaliyotlardir. Operatsion hamshira gigiyenik talablarga qat’iy rioya qilishi va jamoaviy javobgarlikni his etishi shart.

1. Aseptika va antiseptika tamoyillari:

- **Aseptika** – mikroorganizmlarning operatsion maydonga kirishini oldini olish usullari
 - **Antiseptika** – mikroorganizmlarni faol ravishda yo‘q qilish (teri, asboblar, yuzalar)
 - Asosiy farqlar, mos usullar, va har biriga doir qo‘llaniladigan preparatlar (betadin, xlorheksidin, spirt, formalin)
-

2. Shaxsiy gigiyena va himoya vositalari:

- Operatsiyadan oldin maxsus yuvinish texnikasi (5 minutlik qo‘l yuvish protokoli)
 - **Steril qo‘lqop, niqob, qopqoq, operatsion xalat, etikchalarni to‘g‘ri** kiyish va yechish
 - “Steril zona”ga kirish va undan chiqish tartibi
-

3. Operatsion xona sanitariyasi:

- **Sterillik darajalari:** toza zona, nisbiy toza zona, iflos zona
 - Operatsiya oldidan va keyingi xonani tayyorlash: yuvish eritmalari, UV-lampa, sirtlarni qayta ishlash
 - Pol, devor, uskunalar va havoni dezinfeksiya qilish intervallari
-

4. Infeksiyon xavf omillari va ularni bartaraf etish:

- Operatsion paytda sterillikning buzilishi sababli yuzaga keladigan infeksiyalar: piyonefrit, sistit, sepsis
 - Jarrohlik maydonini noto‘g‘ri yuvish, asbobni qayta ishlamasdan ishlatish, iflos qo‘lqop – eng keng tarqalgan xatoliklar
 - Bunday holatlarda hamshiraning javobgarligi va harakat tartibi
-

5. Infeksiya nazorati bo'yicha hujjatlar:

- **Dezinfeksiya jurnali:** vaqt, vosita, hajm, kim tomonidan bajarilgani
 - **Operatsion gigiyena nazorat kartasi**
 - Har bir bemordan keyin sirtlar va asboblari uchun alohida belgilar yuritish (steril/iflos)
-

Amaliy mashg'ulotlar:

- Steril qo'lqop va xalatni kiyish va yechish bo'yicha ko'rgazma
 - Operatsiyagacha operblokkaga kirishdan oldin sanitariya protokoli bo'yicha harakatlar
 - Pol va asbob sirtlarini tozalashda ishlatiladigan vositalarni tayyorlash va qo'llash
 - Dezinfeksiya jurnali to'ldirish (shablon asosida)
-

Modul yakuniy natijalari:

Modul yakunida tinglovchi quyidagilarga ega bo'ladi:

- Operatsion gigiyena va aseptika qoidalarini to'liq tushunadi va ularga qat'iy rioya qiladi
- Shaxsiy himoya vositalarini to'g'ri kiyish, sterillikni saqlash texnikasiga ega bo'ladi
- Infeksiya xavfini kamaytirish uchun kerakli dezinfeksiya choralarini mustaqil bajara oladi
- Operatsion muhitga doir zarur hujjatlarni yurita oladi

4-MODUL: Urologik amaliyotlarda bevosita ishtirok

Davomiyligi: 14 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (ko'rgazmali va interaktiv mashg'ulotlar)

Modulning maqsadi:

Mazkur modul urologik operatsiyalar vaqtida operatsion hamshiraning bevosita ishtirokini tashkil etish, asboblarni jarrohlik ketma-ketligiga qarab uzatish, operatsion muhitda xotirjam va aniq ishlash, asoratli yoki shoshilinch holatlarda tezkor harakat qilish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan.

Modul mazmuni:

Urologik operatsiyalar – murakkab, ba’zan noan’anaviy pozitsiyada o’tkaziladigan, turli turdagi asboblari va ko‘makchi vositalarni talab qiluvchi amaliyotlardir. Hamshira ushbu amaliyotlarda nafaqat texnik yordamchi, balki yuqori darajadagi mas’uliyatga ega jamoa a’zosi sifatida qatnashadi.

1. Operatsiya oldidan tayyorgarlik:

- Bemorni operatsion stolga to‘g‘ri va xavfsiz joylashtirish (litotomiya, supinatsiya holatlari)
 - Operatsiya sohasini antiseptik bilan tozalash, steril choyshab bilan yopish
 - Siydik kateterini qo‘yish, urostoma, drenaj, yoki nefrostomiya joyini tayyorlash
 - Operatsion asboblari panelini operatsiyaning ketma-ketligiga muvofiq joylashtirish
-

2. Operatsiya vaqtida hamshiralik ishtiroki:

- Jarroh tomonidan chaqirilgan asbobni darhol, steril holda, xavfsiz uslubda uzatish
 - Asboblari ketma-ketligini yodda saqlab, har bir bosqichga mos texnikani ko‘zdan kechirish
 - Qon ketishini kamaytirish uchun tampon, doka, dori yoki drenaj vositalarini tayyorlash
 - Kamera, yoritish, suyuqlik yuvish tizimlari (masalan: TURP)ni boshqarishda ko‘maklashish
-

3. Shoshilinch va murakkab urologik holatlarda harakat qilish:

- Buqoqdagi yoki pastki siydik yo‘lidagi to‘siqlar (blokadalar)
 - Urologik travmalar (orxiektomiya, uretra shikastlanishi)
 - Qon ketish, asbobni noto‘g‘ri joylashtirish yoki optikani yo‘qotish holatida jarrohga tezkor yordam
 - TUR sindromi belgilarini aniqlashda e’tiborli bo‘lish (giponatremiya, yurak aritmiyasi)
-

4. Zaxira materiallar va oʻrni:

- Drenajlar (Nelaton, Pezzér, Malecot), kateterlar (Foley, Tiemann)
 - Shtiftlar, iplar, urologik zimba (klip) tizimlari
 - Jarrohlik suyuqliklari (manitol, natriy xlorid, steril suv)
 - Laparoskopik operatsiyalar uchun kamera va elektrokoagulyatsiya moslamalari
-

5. Jamoaviy koordinatsiya va rolda uzluksizlik:

- Jarroh, anesteziolog, hamshira va yordamchi xodimlar oʻrtasida uzviy muloqot
 - Operatsiya vaqtida stress holatida sovuqqonlikni saqlab, vazifani aniq bajarish
 - Faqatgina buyruqni bajarish emas, balki **oldindan anglash va tayyor boʻlish** qobiliyati
-

Amaliy mashgʻulotlar:

- Simulyatsion operatsiya ssenariysi: TURP operatsiyasida hamshira roli
 - Asboblarni panelini operatsiyaga mos holda joylashtirish
 - Kamerani sozlash, suyuqlik tizimini ulash va yuvish tizimini ishga tushirish
 - Shoshilinch qon ketish holatida harakatlar ketma-ketligi (ssenariy asosida)
-

Modul yakuniy natijalari:

Modulni muvaffaqiyatli yakunlagan tinglovchi:

- Urologik operatsiyalarning har bir bosqichini biladi va oldindan tayyor turadi
- Operatsiya jarayonida asboblarni, materiallarni va optik vositalarni toʻgʻri ishlatadi
- Favqulodda holatlarda sovuqqon va aniq harakat qiladi
- Operatsion jamoa ichida uzluksiz ishlay oladi va bemor xavfsizligini taʼminlaydi

5-MODUL: Operatsiyadan keyingi parvarish va kuzatuv

Davomiyligi: 10 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (kuzatuv va simulyatsion topshiriqlar)

Modulning maqsadi:

Ushbu modul operatsiyadan keyingi (postoperatsion) davrda bemor holatini to'g'ri baholash, urologik parvarish tartiblarini bajara olish, kateter, drenaj, siydik chiqishini kuzatish, gigiyena va asoratlar profilaktikasini tashkil etish bo'yicha amaliy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Modul mazmuni:

Urologik bemorlar operatsiyadan so'ng bevosita kuzatuvni va ehtiyotkor parvarishni talab qiladi. Siydik chiqarish tizimi bilan bog'liq har qanday aralashuvda infeksiyalar, qon ketishi, siydik oqimining buzilishi yoki og'riq yuzaga kelishi ehtimoli bor. Hamshira bu bosqichda nafaqat tibbiy kuzatuvchi, balki bemorga psixologik yordam beruvchi va ijtimoiy moslashtiruvchi shaxs sifatida harakat qiladi.

1. Postoperatsion bemorni kuzatish mezonlari:

- Yurak urishi, qon bosimi, tana harorati, siydik miqdori va rangi
 - Siydik yo'llari drenaji: Foley kateter, nefrostoma, sistostoma holati
 - Operatsion soha va bog'lam (bandaj)ni ko'zdan kechirish, qizarish, shish, qon ketish belgilari
 - Qon ketish, og'riq va holsizlanish – erta ogohlantiruvchi belgilar
-

2. Kateter va drenajlarni parvarish qilish:

- **Foley kateterini** to'g'ri yuvish, ulangan idishni steril saqlash
 - **Nefrostomiya** va **sistostomiya** joyida infektsiyaning oldini olish
 - Kateter holatini bemorga tushuntirish, siydik chiqishini nazorat qilish (ko'p/oz, qop-qora, qonli)
 - Kateter o'z-o'zidan tushib qolgan holatda darhol shifokorga xabar berish
-

3. Gigiyenik va ruhiy parvarish:

- Operatsiyadan so'ng bemorga yuvinish, ichki kiyim almashtirishda yordam berish

- Teri sohasida yotishdan paydo bo‘ladigan yaralarni oldini olish (profilaktika)
 - Bemor ruhiy holatini kuzatish: xavotir, depressiya, og‘riqdan charchash holatlari
 - Suv ichish, parhezga rioya qilish va ovqatlanish tartibiga rahbarlik qilish
-

4. Asoratlarni erta aniqlash va hujjatlashtirish:

- Siydikda qon paydo bo‘lishi, isitma, dresaj joyida yiring – infeksiya belgilari
 - Siydik ajralmay qolishi, og‘riqli siyish – siydik yo‘llari shikastlanishi ehtimoli
 - Har bir simptom bo‘yicha **hamshiralik kuzatuv kartasiga** yozuv kiritish
 - Favqulodda holatda anesteziolog va urologga zudlik bilan xabar berish
-

5. Postoperatsion kundalik tartib va parvarish rejasi:

- Bemorni reabilitatsiya qilishga tayyorlash: yengil harakatlar, mashqlar
 - Siydik ajratish jadvali yuritish (ko‘p/oz/uzilishli)
 - Ovqatlanish, ichimlik, dori qabul qilish tartibi asosida kunlik nazorat
 - Operatsion varaqa, drenaj jadvali, “parvarish daftarini” to‘ldirish
-

Amaliy mashg‘ulotlar:

- Kateter parvarishi bo‘yicha simulyatsion mashq
 - Siydik drenaj tizimini ko‘zdan kechirish va hisobot tayyorlash
 - Asoratlarni aniqlashga doir rol-o‘yin ssenariysi (isitma, qonli siydik)
 - Hamshiralik kuzatuv kartasi to‘ldirish bo‘yicha topshiriq
-

Modul yakuniy natijalari:

Ushbu modul yakunida tinglovchi:

- Operatsiyadan chiqqan bemorni to‘g‘ri baholaydi va kuzatadi
- Kateter, drenajlar va siydik tizimi bilan bog‘liq jihozlarni parvarish qiladi
- Gigiyena, ruhiy yordam va asoratlarni oldini olish choralarini amalga oshiradi

- Hujjatlarni yuritish, o'zgarishlarni aniqlash va vaqtida xabar berish qobiliyatiga ega bo'ladi

6-MODUL: Tibbiy hujjatlar va favqulodda holatlar

Davomiyligi: 10 akademik soat

Modul turi: Nazariy + amaliy (hujjat to'ldirish va favqulodda ssenariylar asosida)

Modulning maqsadi:

Ushbu modul operatsion hamshiralik faoliyatida talab qilinadigan tibbiy hujjatlarni to'g'ri va aniq yuritish, huquqiy va kasbiy javobgarlikni tushunish, favqulodda holatlarda (qon ketishi, hushdan ketish, yurak to'xtashi) tez va muvofiqlashtirilgan harakat qilish bo'yicha zarur ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Modul mazmuni:

Tibbiy amaliyotdagi aniqlik faqat texnik ishlar bilangina emas, balki hujjatlarda ham aks etishi lozim. Operatsion muhitda yuzaga keladigan istalgan vaziyat bo'yicha yozma asos (dalolatnoma, kuzatuv, hisobot) yuritilishi kerak. Bu nafaqat tibbiy, balki yuridik ahamiyatga ham ega. Shu bilan birga, har qanday favqulodda vaziyatda aniq, sovuqqon va ketma-ket harakat qilish – operatsion hamshiraning muhim vazifalaridandir.

1. Asosiy tibbiy hujjatlar turlari va ularni yuritish:

- **Operatsion varaqa** – operatsiyaning turi, muddati, bemorning holati, ishlatilgan dori vositalari va asboblari
 - **Sterilizatsiya jurnali** – asboblari to'plami, sterilizatsiya va utilizatsiya sanasi
 - **Asboblari ro'yxati** – operatsiyaga tayyorlangan va foydalanilgan asboblarning sanasi va holati
 - **Parvarish va kuzatuv kartasi** – operatsiyadan oldin va keyingi holatlarni yozish
-

2. Favqulodda holatlarni erta aniqlash:

- Operatsiya vaqtida yoki undan keyin yuzaga keladigan:
 - Qon ketishi (arterial, venoz)
 - Nafas yoʻlining toʻsilishi
 - Allergik reaksiya (anafilaksiya)
 - Yurak urishining buzilishi (bradi/takikardiya)
 - Hushdan ketish, gipovolemiya
-

3. Tezkor harakatlar algoritmi:

- Qon ketishda: bosuvchi bogʻlam, tampon, qon zaxirasi haqida xabardorlik
 - Nafas olishda: maska, ambu qop, kislorod ulash
 - Yurak toʻxtashida: CPR (30:2 siqish va sunʼiy nafas), AED chaqirish
 - Allergik reaksiya: adrenalin, antihistamin, infuzion terapiya
-

4. Hodisa qaydnomasi va dalolatnoma:

- Yuzaga kelgan har qanday holat boʻyicha **“Operatsion hodisa dalolatnomasi”** tuzish
 - Shifokor koʻrsatmasi asosida xulosa yozish
 - Nojoʻya hodisalar haqida rahbariyatga ogʻzaki va yozma xabar berish
-

5. Huquqiy javobgarlik va professional etika:

- Hamshiraning kasbiy masʼuliyati va roli
 - Maxfiylik, rozilik, tibbiy axborotni muhofaza qilish
 - Operatsion jamoa ichida halollik, ishonch va izchillikni saqlash
-

Amaliy mashgʻulotlar:

- **Operatsion varaqa** va **kuzatuv kartasi** toʻldirish boʻyicha real misollar
 - “Qon ketishi” va “anafilaksiya” ssenariylari boʻyicha guruhli muhokama va rol-oʻyin
 - “Sterilizatsiya jurnali” boʻyicha xatoliklarni topish va toʻgʻrilash topshirigʻi
 - Favqulodda holatda jamoa ichidagi vazifalarni taqsimlash (rolga kirish)
-

Modul yakuniy natijalari:

Ushbu modulni o‘zlashtirgan tinglovchi:

- Tibbiy hujjatlarni (operatsion, kuzatuv, sterilizatsiya, dalolatnoma) to‘g‘ri yurita oladi
- Favqulodda holatlarda bosqichma-bosqich harakat qiladi va jamoaviy muvofiqlikni ta‘minlaydi
- Har bir klinik holat bo‘yicha yuridik asosli yozma hujjat tayyorlay oladi
- Tibbiy etikaga va kasbiy mas‘uliyatga sodiq holda faoliyat yuritadi

XULOSA

“Urologiyada operatsion xona hamshirasi” malaka oshirish kursi — sog‘liqni saqlash tizimida operatsion muhitda faoliyat yuritayotgan hamshiralar uchun maxsus tayyorlangan amaliy o‘quv dasturidir. Kurs davomida tinglovchilar urologik jarrohlik amaliyotlarining asosiy bosqichlari, texnik vositalar bilan ishlash, gigiyena va aseptika qoidalari, operatsiyadan keyingi parvarish hamda tibbiy hujjat yuritish bo‘yicha chuqur bilim va amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar.

Kurs quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- Urologik amaliyotlar va asbob-uskunalarining xususiyatlari bilan tanishtirish
- Operatsion xonadagi xavfsizlik, tozalik, steril muhitni saqlash tamoyillari
- Bemorni operatsiyaga tayyorlash, urologik kateter, drenaj va monitoring bilan ishlash
- Operatsion jamoada samarali muloqot, koordinatsiya va rolda javobgarlikni anglash
- Favqulodda holatlarda tezkor harakat qilish algoritmlari va tibbiy yozuvlar yuritish

Mazkur kurs yakunida hamshira:

- Urologik operatsiyalarda bemor xavfsizligini ta‘minlay oladi
- Tibbiy asboblarni mustaqil ishlashga tayyor bo‘ladi
- Shoshilinch holatlarda sovuqqonlik bilan harakat qilishni o‘zlashtiradi
- Operatsion va parvarish hujjatlarini belgilangan me‘yorlarda yurita oladi
- Tibbiy etika, steril muhit va kasbiy intizomga qat’iy amal qiladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy bosma adabiyotlar:

1. **Raximov M.A.** – *Operatsion hamshiralik ishi asoslari*, TTA, Toshkent, 2020
 2. **Abdug‘afforova Z.M.** – *Urologik xizmatda hamshiralik ishi*, Andijon Tibbiyot Instituti, 2021
 3. **O‘zbekiston Respublikasi SSV** – *“Urologik amaliyotlar bo‘yicha klinik tavsiyalar va standartlar”*, 2022
 4. **Azizov M.M., Shamsieva T.A.** – *Hamshiralik ishi nazariyasi va amaliyoti*, Toshkent, 2021
-

Xalqaro manbalar:

5. **WHO (World Health Organization)** – *Infection prevention and control in surgery*, 2021
 6. **CDC (Centers for Disease Control and Prevention)** – *Guidelines for Disinfection and Sterilization in Healthcare Facilities*, 2020
 7. **European Association of Urology (EAU)** – *Nursing Guidelines for Urological Surgery*, 2023
 8. **Elsevier Clinical Skills** – *Surgical Nursing: Intraoperative and Postoperative Care*, 2022
 9. **Association of periOperative Registered Nurses (AORN)** – *Perioperative Standards and Recommended Practices*, 2021
-

Qo‘shimcha elektron resurslar:

10. elib.tma.uz – Tibbiyot akademiyalari elektron kutubxonasi
11. www.uptodate.com – Urologik operatsiyalar va hamshiralik ko‘nikmalari bo‘yicha tibbiy ma’lumotlar
12. www.nursingtimes.net – Hamshiralik ishi bo‘yicha ilmiy maqolalar va amaliyotlar